

Ekologické zemědělství očekává velké změny

Nové evropské nařízení je téměř schváleno

Po dvaceti měsících trialogu Evropské komise, Evropského parlamentu a členských států Evropské rady bylo dosaženo předběžné dohody o znění evropského nařízení o ekologické produkci. Současné podobě musí dát ještě zelenou Rada ministrů zemědělství EU, zemědělský výbor Evropského parlamentu a plenární shromáždění Evropského parlamentu. Teprve potom může podle Lisabonské smlouvy vstoupit nařízení v platnost. Nabytí účinnosti lze očekávat 1. července 2020.



Jaké změny mohou očekávat čeští ekologičtí zemědělci a výrobci biopotravin?

Cílem nového nařízení je postupně zrušit výjimky z ekologických pravidel, které jsou dnes hojně využívány. Dále zvýšit dostupnost bioosiv, zavést novou databázi a formalizovat význam skutečné půdy v ekologické produkci.

Nové nařízení má ale i své oponenty. Mezi kritiky patří biovelmoc, jako jsou Rakousko nebo Dánsko, ale i Česká republika. Důvody jednotlivých zemí jsou však mnohdy rozdílné. Například české Ministerstvo zemědělství nesouhlasí s navrženými limity reziduí a systémem kontrol. Problematicky vnímá český sektor ekologického zemědělství (EZ) také to, že nařízení nepovede k harmonizaci evropských pravidel ekologického zemědělství. Ta byla hlavním cílem této revize, zdůvodněné snahou o zvýšení důvěry spotřebitelů. Právě téma reziduí pesticidů je pomyslnou rozbuškou, která nejvíce bránila dosažení kompromisu mezi všemi členskými zeměmi. Neshoda panuje i v otázce nové stanovených kontrol, navázání produkce na pů-

du a výjimky, týkající se používání konvenčních osiv a mladých zvířat. Tyto otázky nejsou sice většinou stále vyřešeny, nicméně většina členských států dala evropskému předsednictví mandát k vyjednávání, což stačilo k tomu, aby dostalo navrhované nařízení zelenou.

Jaká jsou tedy hlavní témata úprav nového nařízení v ekologickém zemědělství a bioprodukcí?

KONTROLY A CERTIFIKACE

Podle Evropské rady budou posíleny kontroly na principu vyhodnocení rizika. Tím se předpokládá, že dojde k celkovému omezení administrativní zátěže zvláště u malých a středních podniků. Konkrétní kontroly ekologického zemědělství budou doplněny nedávno zavedenými pravidly o úředních kontrolách v zemědělsko-potravinářském řetězci. Nová legislativa však může přinést snížení důvěry spotřebitelů v bioprodukty, jelikož bude možné přestat uplatňovat pravidelné kontroly, které jsou hlavním důvodem důvěry spotřebitelů.

Certifikaci EZ budou moci nově získat i takové produkty jako sůl, korek, včelí vosk, maté či vinný list. Zvláště sůl působí protikladně, jelikož se nejedná o produkt získávaný zemědělskými technikami a už vůbec ne v kontaktu s půdou, což je jedním z principů EZ. Pravidla pro chov nových skupin zvířat, jako např. jelenovitých, králíků a drůbeže, budou nově zavedena a přestanou být regulována pouze národními předpisy. Nový systém skupinové certifikace má za cíl usnadnit malým zemědělcům konverzi k EZ snížením administrativní, inspekční a finanční zátěže. Bude zajímavé sledovat, jak bude využíván v zemích s dědictvím kolektivního vlastnictví.

IMPORT ZE TŘETÍCH ZEMÍ

Značných změn doznává také import ze třetích zemí. Nově bude muset veškerý dovoz bioproduktů splňovat pravidla evropského nařízení. Současně uplatňovaná nařízení, která umožňují, aby třetí země měly podobné, ale nikoliv identické, standardy, nebudou po roce 2025 povoleny. Za výjimečných okolností bude moci Komise v období dvou let povolit dovozy konkrétních výrobků, i když nebudou plně v souladu s normami EU (např. kvůli zvláštním klimatickým podmínkám). Ač tato změna povede pravděpodobně ke zvýšení důvěry evropských spotřebitelů, má potenciál velmi pozměnit strukturu trhu a produkce ve třetích zemích. Nezměněn zůstává režim, kde si EU a třetí země již vzájemně uznávají svá ekologická nařízení (například USA, Kanada, Japonsko).

DOSTUPNOST OSIV

Nová legislativa si klade za cíl zlepšit dostupnost bioosiv a rostlinného reprodukčního materiálu, který bude více přizpůsoben požadavkům EZ. To znamená, že při definování kritérií pro bioosiva bude brána v úvahu zejména genetická rozmanitost a rezistence k chorobám, ale i další důležité parametry. V současnosti jsou v EZ poskytovány výjimky na používání nemoženého konvenčního osiva z důvodu nedostatku bioosiv na trhu, které navrhované nařízení bude postupně omezovat. Tato změna bude mít značný dopad především na státy EU s méně rozvinutým trhem s bioosivy, jelikož to přechodně zvýší potřebu osiva dovážet, čímž se může produkce v EZ prodražit. V dlouhodobém důsledku by ovšem mohla tato změna znamenat i nový trh pro současné domácí šlechtitelské společnosti a výrobce bioosiv, případně prostor pro zcela nové podniky. Staré odrůdy, které nejsou v současné době pro pěstování k dispozici, budou moci být uváděny na trh. Pravidla ➡

➤ pro jejich registraci a ohlašování budou upravena tak, aby se usnadnil rozvoj ekologických osiv.

Budou definovány nové kategorie osiv: ekologický heterogenní materiál, který bude osvobozen od restriktivních pravidel registrace, tak jak jsou definována dnes. Tyto „materiály“ budou definovány jako materiály s vysokou úrovní genetické a fenotypové rozmanitosti a budou muset být vyráběny pouze za podmínek ekologického zemědělství. Další kategorií budou ekologické odrůdy vhodné pro ekologickou produkci, které budou šlechtěny v podmínkách EZ pro podmínky EZ tak, aby řešily specifické potřeby a omezení ekologické produkce (omezené využití ochranných látek apod.). Protože se očekává značné množství tzv. delegovaných aktů, panuje mezi mnohými členskými státy obecná obava o jejich podobu. Tato forma předpisu totiž znamená, že jeho konkrétní znění bude oficiálně pouze v rukou Evropské komise, respektive zájmových skupin, které k ní v danou dobu mají nejbližší.

EVIDENCE

Členské státy nově povinně zavedou databáze i pro živočišný reprodukční materiál, aby se zjednodušil a zharmonizoval proces udělování nebo zamítnutí výjimek. Princip databáze bude stejný jako v případě osiv a sadby – tedy pokud bude k dispozici požadovaný materiál, výjimka by neměla být udělena. Na druhou stranu to dozajista, minimálně na omezenou dobu, povede k nárůstu dopravy (včetně dopravy živých zvířat), což je proti principům ekologické produkce a dobré pohody zvířat.

REZIDUA PESTICIDŮ

Jde pravděpodobně o nejproblematictější téma celého procesu jednání. Ve zkratce jej lze vyjádřit takto:

Kdo je odpovědný za to, když je biopotravina kontaminována rezidui nepovolených látek?

Mělo by v tu chvíli hrát roli, zda šlo o nezaviněnou kontaminaci nebo podvod?

Jaký scénář by měl vést k automatické decertifikaci?

Měl by se uplatňovat nějaký limit pro odebrání certifikátu?

To jsou otázky, které hýbaly evropským sektorem během minulých minimálně tří let. Řešení, které zdaleka neuspokojilo všechny aktéry, zní: Získat více informací pomocí častějšího hlášení o konkrétních případech tak, aby bylo možné lépe rozpoznat, odkud tato kontaminace pochází. Zatím je na základě získaných dat zřejmé, že náhodná kontaminace pochází převážně z dopravy a zpracování než přenosem nebo „přestřikem“ pesticidů ze sousedních pozemků. Bude tak provedena zevrubná analýza, která umožní odpovědět na výše zmíněné otázky. Do té doby mohou členské státy dál uplatňovat limity reziduí ne-



povolených látek a státy nebo si je nově zavést. Je bohužel zřejmé, že tento výsledek nelze nazývat harmonizací ani vzdáleně, naopak povede k různě přísným pravidlům v různých členských státech EU a při současném volném trhu tedy k diskriminaci těch, kde jsou pravidla produkce přísnější.

ZÁVĚR

Celkový dojem z nařízení je rozporuplný. Ač intenzivní několikaletá debata jistě přinesla řadu dílčích zlepšení a otevřela řadu citlivých otázek, jejichž rozřešení muselo tak jako tak dříve nebo později nastat, nepřináší současné znění harmonizaci napříč EU. Hlavní přidaná hodnota – důvěra spotřebitelů, která byla proklamo-

vána, tak zůstává prozatím spíše pouze na papíře. Bezesporu je jisté, že aktéři sektoru ekologického zemědělství (zemědělci, veřejně prospěšné organizace i státní správa) konečně získávají text, na který se mohou připravit. Končí tak pravděpodobně dlouholetá přetrvávající nejistota, která brzdila rozvoj sektoru. Otázkou však zůstává, zda nové nařízení k tomuto rozvoji dokáže přispět.

Jiří Lehejček,

Česká technologická platforma
pro ekologické zemědělství

**Vyšlo v Zemědělci č. 37 / 2017
FOTO – redakce Bio**

Výzkum sucha

V roce 2017 byl opět na mnoha místech ČR zaznamenán výskyt sucha. MZe tuto problematiku v současné době pečlivě analyzuje a snaží se vzniklou situaci kvalifikovaně vyhodnotit. Proto se 22. 8. 2017 na MZe uskutečnilo jednání k upřesnění rozsahu sucha. Výsledkem bylo pověření Výzkumného ústavu rostlinné výroby, v.v.i., aby oslovil širokou zemědělskou veřejnost.

Pouze za spolupráce širokého vzorku zemědělských podniků bude možné objektivně zhodnotit dopady letošního sucha. Proto výzkumný ústav oslovil též ekozemědělce a požádal o zaslání údajů o sklizni kukuřice na siláž, kukuřice na zrna a výnosech trvalých travních porostů. Tato data budou následně regionálně

zpracována za spolupráce Výzkumného ústavu živočišné výroby, v.v.i., a Mendelovy univerzity v Brně.

Na MZe existuje více seznamů oblastí ohrožených suchem – pro bodování žádostí PRV se používá seznam vypracovaný na základě hodnocení delších časových řad, ale dotace na sucha 2015 se vyplácely podle jiného seznamu, vzniklého na základě hodnocení zásoby vláhy v půdě (Mendelu) a šetření či dokladování propadu výnosů v roce 2015; je snaha tyto seznamy nějak sjednotit.

Získaná data poslouží jako podklady pro nastavení podmínek případného odškodnění ke zmírnění škod způsobených suchem v letošním roce.

Ing. Jan Klír, CSc.

Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.
Poradenské centrum
Drnovská 507/73, 161 06 Praha 6